УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Реєстрація суб'єкта
у сфері друкованих медіа:
Рішення Національної ради
України з питань телебачення
і радіомовлення № 2694
від 05.09.2024 року
(Ідентифікатор медіа
R30-04515)

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

Засновано
в 2001 році

Передплатний індекс
23823

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЧАСОПИС
4 (99)' 2025

DOI: 10.32782/UDU-VOU.2025.4(99)

Засновники

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО
ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Редакційна колегія журналу «Вища освіта України»

Головний редактор

Віктор АНДРУЩЕНКО, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Заступник головного редактора

Катерина ГОНЧАРЕНКО, кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії соціально-гуманітарний факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Редакційна колегія

Валентина БОБРИЦЬКА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Наталія ДЕМ'ЯНЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Любов ДРОТЯНКО, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Національного авіаційного університету

Наталія КОЧУБЕЙ, доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Владислава ЛЮБАРЕЦЬ, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Олена МАТВІЄНКО, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ISSN 2078–1016

Мар'я НЕСТЕРОВА, доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, академічний куратор кафедри Жана Моне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій», директор Європейського центру досконалості «Європейські студії соціальних інновацій в освіті»

Володимир СЕРГІЄНКО, доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Віолета СКИРТАЧ, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін Донбаського державного педагогічного університету

Діана СПУЛБЕР, доктор філософії, професор Університету Генуї (Італія)

Світлана СТОРОЖУК, доктор філософських наук, професор кафедри української філософії та культури філософського факультету Національного університету імені Тараса Шевченка

Наталя ТИТОВА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Олена ЯЦЕНКО, кандидат філософських наук, доцент, запрошений дослідник Інституту інженерії, орієнтованої на людину, Школа інжинірінгу та інформатики Бернського університету (Швейцарія)

Редакційна рада

Віль БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, радник ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Галина БЕРЕГОВА, доктор філософських наук, професор, професор кафедри журналістики та філології Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика

Леонід ГУБЕРСЬКИЙ, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, радник ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Володимир ЄВТУХ, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, декан факультету соціально-економічних наук Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Ірина ЄРШОВА-БАБЕНКО, доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Наталія РІДЕЙ, доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Григорій ТОРБІН, доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Український державний університет імені Михайла Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601, rector@udu.edu.ua, тел. (044) 234-11-08).

Фахова реєстрація (категорія «Б»): відповідно до Наказу МОН України від 10.10.2022 № 894 (додаток 2). Спеціальності: «В10 Філософія», «А1 Освітні науки».

Періодичність виходу: 4 рази на рік.
Мови видання: українська, англійська.

Адреса редакції:

01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
тел.: +38 (096) 398 20 03

Матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою: vou@udu.kyiv.ua
Сайт журналу: journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou

Схвалено рішенням вченої ради Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 4 від 29 грудня 2025 р.)

© Вища освіта України, 2025
© Педагогічна преса, 2025
© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025

УДК 378.093.5:7:[378.015.31:008(477)]
DOI https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2025.4(99).19

Галина САВЧЕНКО
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інструментального виконавства,
оркестрового диригування та педагогіки мистецтва
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
https://orcid.org/0000-0002-8798-7869

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

Стаття розкриває значення національної культури як засобу ідентифікації особистості та її самоствердження у світовому культурному просторі, розвитку креативного мислення цієї особистості завдяки зануренню у креативне середовище національної культури; звернена до сьогоднішньої ситуації в музично-педагогічному процесі, який в умовах глобалізації має особливу місію – плекати рідне, національне, щоб нові покоління росли впізнаваними у світовій спільноті. Усвідомлення значення національної культури як моделі креативного середовища з метою формування креативного мислення у майбутніх учителів музичного мистецтва є важливим елементом у навчальному процесі. Дослідження звернене до вивчення національної культури, що уособлює певну ідентичність та набір засобів, які допоможуть мислити креативно.

Ключові слова: національна культура, креативне середовище, креативність, майбутні вчителі музичного мистецтва, мистецька освіта.

Halyna SAVCHENKO

ACTUALIZATION OF THE PRINCIPLES OF NATIONAL CULTURE AS A MEANS OF FORMING CREATIVE THINKING AMONG STUDENTS OF ART FACULTIES

The article reveals the significance of national culture as a means of personal identification and self-assertion in the global cultural space, as well as the development of creative thinking of the individual through immersion in the creative environment of national culture; it addresses the current situation in the music-educational process, which under globalization has a special mission - to nurture the native, the national, so that new generations grow recognizable in the global community. Understanding the importance of national culture as a model of a creative environment for the purpose of forming creative thinking in future music teachers is an important element in the educational process. The study focuses on examining national culture, which embodies a certain identity and a set of means that help to think creatively.

Key words: national culture, creative environment, creativity, future teachers of musical art, art education.

Постановка проблеми. У період глобалізації та загальнодоступних інноваційних рішень креативність можна трактувати загальними поняттями для всіх людей світової спільноти. Але чим ми тоді будемо відрізнятися одне від одного і чи зможемо бути цікаві одне одному? Як збережемо широкий спектр цінностей, які присутні у кожній формації?

Проаналізувавши напрацювання вчених у цій галузі (творчість, креативність) ми дійшли висновку, що сутність креативності полягає в базових напрацюваннях та усвідомленні недосконалості світоустрою; у тому фундаменті, який закладений працюрами з давніх-давен і дістався нам у спадок як справжній скарб; у реаліях сьогодення, яке потребує нових ідей на старому усталеному ґрунті. Адже творити може тільки та людина, яка є впевненою в собі та має високий інтелект.

Саме національна культура з усіма її різноманітними формами допоможе майбутнім учителям музичного мистецтва набути впевненості та зрозуміти душу свого народу – неповторного та мудрого, набути тих ціннісних характеристик, які допоможуть стати справжніми творцями культурних цінностей та креативними педагогами, що надихають майбутні покоління на нові звершення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності завжди перебувала в центрі уваги провідних учених-педагогів та вчителів, які займаються практичною діяльністю. Цей процес відбувався на всіх етапах розвитку освіти в Україні і розглядався під різними кутами зору.

Загальні основи креативності вивчали такі науковці: В. Моляко, Дж. Гілфорд, Р. Стенберг, П. Торренс та ін.

Розвиток креативності досліджували Н. Кічук (методологічний та змістовий аналіз творчої особистості педагога), О. Морозов (формування креативності викладача вищої школи в системі неперервної освіти), М. Мусійчук (педагогічні умови ефективності розвитку творчих здібностей майбутніх учителів) та ін.

Метою статті є обґрунтування підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до креативного мислення шляхом актуалізації принципів національної культури, адже національний спадок є тим креативним середовищем, завдяки якому студенти вчитимуться мислити неординарно та прагматично, використовуючи емпатію та емоційний інтелект як шлях до правильного вибору своїх ідей.

Методи дослідження. Розглядаючи поставлену проблему, ми послуговувалися певними методичними напрацюваннями: використовували музичний фольклор як матеріал для подальшої творчої діяльності; вивчали фрагменти народної музики, яка була опрацьована композиторами; транскрибували хорові колядки для виконання струнним оркестром; створювали концертні номери для хореографів у супроводі інструментальної народної музики; залучали філологів у свої проєкти, пов'язані з виконанням вокальних творів. Усе це дало змогу проаналізувати процес мислення студентів на всіх етапах навчальної роботи.

Виклад основного матеріалу. Креативність як процес затребувана в усіх галузях життєдіяльності людини. Не оминуло це питання і фахівців мистецької освіти, адже в цій царині по-особливому цінується оригінальність та нестандартне мислення. Для того, щоб створювати щось нове, потрібно бути достатньо обізнаним у цій галузі; щоб бути оригінальним (креативним), потрібно усвідомити свою «самість» і діяти згідно з внутрішнім відчуттям, використовуючи емпатію та емоційний інтелект.

Український філософ, педагог і музикант XVIII ст. Григорій Сковорода трактував творчість (у контексті філософії) як шлях до саморозвитку та самовдосконалення через самопізнання. Він довів, що людина може пізнати себе, вважав, що людина може перетворюватися на краще лише за умови подолання в собі рабської свідомості, тобто залежності від чогось. «Відкривши в собі глибинні духовні джерела, людина стає кращою, переорієнтовується на зміну земного існування, на духовне вдосконалення. Отже, життя людини Г. Сковорода розумів як процес безперервного духовного зростання, засобом котрого виступає самопізнання. Головними тезами його творів є необхідність постійно прислухатися до себе у пошуках вищих божественних цінностей» [7, с. 203–204].

Отже, ми бачимо, що теза Григорія Сковороди «пізнай себе» є важливою для розвитку особистості – а що, як не культура певної формації, може посприяти цьому процесу?

ISSN: 2078-1016

Процитуємо ще одну працю: «Не талант, а мислення вирішує все». Так пише К. Двек – професорка психології Стенфордського університету у праці «Фіксоване мислення і Мислення зростання». Фіксоване мислення блокує розвиток особистості, адже, щоб зростати, потрібно робити щось нове, експериментувати. Мислення зростання відкриває великий потенціал – наш мозок може розвиватися. Саме цей процес і є поштовхом до креативного мислення.

Чому саме сьогодення вимагає від освітнього процесу повернення до національних надбань? «Нині діти переживають важкі часи. Нові економічні реалії змушують батьків працювати більше. Дедалі більше сімей мешкає далеко від родичів, діти дедалі більше сидять перед екраном телевізора чи комп'ютера. Протягом усієї довгої історії розвитку людства діти діставали основні емоційні й соціальні навички від батьків, родичів, сусідів чи граючись з іншими дітьми» [2, с. 9–10]. Ця цитата розкриває суть: діти жили в оточенні культурних надбань, які передавались від покоління до покоління.

Послуговуючись довідниками, виведемо означення поняття «креативність». Енциклопедія освіти дає таке визначення: «Креативність *(лат.* creatio – творення) – творчий дух, творчий потенціал індивіда, його творчі здібності, що виявляються не тільки в оригінальних продуктах діяльності, а й у мисленні, почуттях і спілкуванні з іншими людьми» [4].

Американський психолог Е. Торренс: «Креативність – здатність індивіда до нестандартного, творчого мислення, чутливість індивіда до проблем і пошуку шляхів їх вирішення, здатність до гнучкого мислення та висунення нових ідей; чутливість до дисгармонії наявних знань» [12, с. 83]. Професор Гарвардської школи бізнесу Т. Амабайл стверджує, що креативність – це поведінка, зумовлена констеляцією особистісних характеристик, когнітивних здібностей та умов соціального середовища. Джонсон: «Креативність проявляється як спонтанний продуктивний акт. При цьому виконавець спирається на особисті знання та можливості» [8, с. 148].

Загалом, креативне мислення відрізняється пластичністю та неординарністю, має своєрідну рухливість, яка дає змогу легко переходити від однієї ідеї до іншої. Креативність може розвиватися, якщо навчання буде спрямоване на особистісний підхід, на незалежність та відкритість щодо всього нового і якщо будуть створюватися ситуації незавершеності та свободи вибору. Креативність розвивається на певному знаннєвому фундаменті: «щось» має вже бути, і тоді «хтось» робить ривок, мислячи креативно, послуговуючись набутими раніше поняттями та знаннями.

Чи була креативність у всі часи? Однозначно – ні. Доба Середньовіччя була нормативною, тобто фахівці працювали за визнаними зразками (щось схоже можна сказати про часи колонізації України: справжнє культурне середовище було під забороною, нав'язувалась спеціально сотворена примітивізована культура, яка не викликала інтересу, а тільки відштовхувала від витоків. Це НЕ сприяло креативності – це поглиблювало рабство).

Епоха Відродження змінила ситуацію: людство рухалося вперед. Ті, що мислили креативно, створювали нові блага і «виводили» життя на новий рівень.

Щоб створювати новий мистецький продукт, потрібно знати, що було в історії української культури (рекомендація до прочитання: Історія української культури за заг. ред. І. Крип'якевича). Як можна пізнати свою культуру митцям? По-перше, через обрядові танці та дійства; по-друге, через пізнання народної творчості; по-третє, через вивчення культурних надбань народу протягом усього розвитку цієї культури. Отже, використовуючи в навчальному процесі фольклор і обрядові твори, можна пізнати культуру народу і потім створити креативний продукт, який буде сучасним проявом національної ідентичності.

Прикладом креативного мислення студентів факультету мистецтв УДУ імені Драгоманова є кінцевий продукт (В. І. Федоришин): Андрій і Ліза створили, записали на студії і виклали в соціальні мережі пісню до річниці бомбардування Охматдиту присвячену пам'яті вбитих росією дітей. Вони

взяли за основу колискову «Котику сіренький». Використавши знайому всім колискову для маленьких діток, змінивши текст, викликали сум і жаль за загиблими, які вже ніколи не потребуватимуть цієї пісеньки про котика... Креативно? – Так! Як саме могла виникнути така ідея? Насамперед колискову співала мама або бабуся, потім у дитячому садочку, школі вивчали народну творчість. Зрештою цікавість студентів спонукала знайти колискову в мережі інтернет (для цього вже мав бути сформований певний смак). Спів вокалістки витриманий у стилі української колискової, що дає розуміння, про яку країну йдеться в пісні.

Наведемо інші приклади креативності, побудованої на вивченні національної культури: модельний бізнес – українські мотиви в сучасному одязі; дитячі дерев'яні іграшки, зроблені на основі давніх традицій (фірма Kotu Kotu – «українські дерев'яні іграшки, створені з любов'ю до дітей і повагою до їхнього розвитку»); відтворення народного побуту, але із застосуванням новітніх технологій; великий пласт сучасної естрадної музики з використанням національних інструментів та колориту і багато іншого.

Сьогодення диктує свої правила: воєнні загарбницькі дії привели до внутрішнього спротиву в нашій країні. Відроджується все, що колись було добрим і звичаєвим у нашій культурі, а люди, які цим послуговуються, мають цікаве життя і побут, викликають повагу в оточення і вважаються креативними, адже з безлічі товарів і послуг вони обрали саме ті, які несуть певний код нації, генетичний код, є обличчям народу. Виконані в сучасних умовах з використанням інноваційних технологій, ці вжиткові вироби стають придатними для сьогодення.

У процесі вивчення національної культури в цілому (музичної, художньої, побутової) у студентства формується розуміння свого коріння та своєї історії; в цьому процесі з'являється усвідомлення спадковості та доцільності. На основі цих факторів формується мислення, яке має ознаки національної (етнічної) належності, що дає можливість розвивати свої думки та удосконалювати свій робочий процес **креативно,** послуговуючись набутими знаннями та надихнувшись глибиною народної культури. «Збереження національних традицій дозволить краще оволодіти новітніми інформаційними технологіями, не заблукавши в нетрях сучасного космополітичного простору» [10].

Педагог і музикант Г. Падалка стверджує, що «яких би художніх методів чи стильових напрямків не дотримувався митець, сила його таланту, глибина художнього пізнання світу прямо і безпосередньо залежить від національного коріння художнього дару і творчих здібностей» [9, с. 61].

Креативність – сучасне поняття в усіх сферах, а музичне мистецтво – це та ніша, де існує креативне середовище само по собі, адже творчість і креативність – поняття дуже близькі за своєю суттю. Музика в житті будь-якого народу виконує багато функцій: релігійно-обрядову, розважальну, побутову, естетичну та ін. Музичні твори супроводжують інші види мистецтва – танці, художні виставки, кіно, театр. Таким чином народжується креативний простір.

Актуалізація принципів національної культури – це процес, який допоможе нам навчити студентів мислити креативно, послуговуючись знаннями з питань національної культури. Відтворюючи її та відчуваючи, людина вчиться ідентифікувати себе з певною спільнотою. Стверджуючись у професії, така людина буде передусім орієнтуватися на свою національну культуру, адже «самоусвідомлення є необхідним для психологічного інсайту. Дослідження показали, що люди формують певні симпатії до речей, які вони (зовсім не усвідомлюючи цього) бачили раніше. Будь-яка емоція може бути – і дуже часто таки є – несвідомою» [3, с. 112].

К. Юнг, швейцарський психіатр, основоположник одного з напрямів глибинної психології, вплинув на розвиток психології творчості, створивши вчення про архетипи та колективне несвідоме. Він стверджував, що архетипи не проявлювані самі собою, вони проявляються у свідомості наслідками самих себе як архетипні образи та ідеї. Це колективні універсальні патерни (моделі) або мотиви, які виникають із колективного несвідомого і є основним змістом релігій,

ISSN: 2078-1016

міфологій, легенд та казок. У індивіда архетипи з'являються у снах та мріях і формують образне мислення [8].

Національна культура – це потреба й аспект самоусвідомлення і самоствердження; без високого рівня національної культури держава і народ не мають майбутнього. Національна культура – це креативний простір, який відображає унікальність та ідентичність народу, є платформою для розвитку творчих ідей та втілення цих ідей у повсякдення. Вона об'єднує в собі матеріальні та духовні цінності, традиції, звичаї, знання, які передаються від покоління до покоління. Національна культура як креативний простір виконує такі важливі функції: збереження культурної спадщини; формування національної ідентичності; розвиток творчого потенціалу; національна культура як креативний простір взаємодіє з іншими культурами; національна культура як креативний простір розвиває економіку, адже це туризм, продаж творів мистецтва, культурні заходи.

Згідно з усталеною інформацією (інтернет-ресурс) до ПРИНЦИПІВ національної культури належать:

1. МОВА – засіб комунікації, що відображає менталітет та історію народу.

2. ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ – стійкі форми поведінки, що передаються з покоління в покоління, визначають спосіб життя та цінності.

3. РЕЛІГІЯ – система вірувань та обрядів, що впливає на світогляд та моральні принципи.

4. НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР – сукупність психологічних особливостей, притаманних представникам певної нації.

5. НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ – усвідомлення своєї національної ідентичності, належності до певної культури.

6. НАЦІОНАЛЬНА ГІДНІСТЬ – повага до себе як представника нації, гордість за свою культуру.

Яким же чином ці поняття стосуються студентів музично-педагогічних факультетів? У музичних творах (національний спадок) є і мова, і звичаї, і традиції, і характер. Професійна підготовка вчителя музичного мистецтва складається з багатьох чинників: вона поєднує і диригентсько-хорову діяльність, і вивчення основного музичного інструмента, і колективне музикування. Креативність є необхідним складником компетентностей вчителя музичного мистецтва на ринку праці та визначає успішність особистісного розвитку: «усвідомивши засоби й стимули для розкриття власних можливостей, учитель музики зможе створити відповідні умови для розвитку творчого потенціалу учнів, їх креативних здібностей» [12, с. 1].

Якими способами можна розвивати креативність у майбутніх фахівців?

Розглянемо метод Джеймса Вебба Янга – легенди реклами та автора техніки «5 кроків до ідеї», яку викладають у Гарварді.

Крок 1. Читай усе підряд по темі (в нашому випадку – вивчай національну культуру).

Крок 2. Аналізуй і комбінуй (в нашому випадку – відтворюй і поширюй).

Крок 3. Відволікайся на рутину (в нашому випадку – вивчай і практикуй класичну музику).

Крок 4. Ідея з'являється раптово як наслідок попередніх кроків (у нашому випадку виникають нові форми старого матеріалу).

Крок 5. Дошліфовуй. Тестуй. Покажи іншим. Редагуй. (в нашому випадку – виводь на сцену, пропонуй мистецькі толоки, заохочуй до участі дітей та їхніх батьків або родичів).

Креативність проявляється від надлишку знань, бажань, досвіду. Таким чином, створення нового продукту виникає на певному підґрунті, і добре, якщо це підґрунтя – національні надбання, адже світ створений різноманітним, цікавість виникає до «іншого», якщо він «наповнений», взаємозбагачення відбувається між «наповненими».

Якщо взяти до розгляду основні принципи національної культури, то можна впевнено сказати, що МОВА як один із принципів є рушієм думки. Від того, якою мовою говорить і думає людина, формується певний світогляд. Відомий український публіцист, письменник і журналіст

В. Портніков в одному зі своїх інтерв'ю про війну в Україні, розпочату росією, підкреслив, що «російська мова змінює мислення». Чому важливо, якою мовою ми виховуємо дітей? В умовах великої війни треба пройти еволюційний процес, адже війна загострює питання фізичного виживання. «Чому маємо себе примушувати?» (говорити українською мовою). – «Щоб не втратити ідентичність».

Наразі маємо приклад того, як постколоніальне суспільство не вміє думати своєю мовою, адже сторіччями наш народ перебував під тиском сусідів. Діди-прадіди були українцями, а їхні нащадки попали в прірву мовного забуття і, таким чином, були обділені культурно та врешті-решт і матеріально, адже благополуччя побутове завжди пов'язане з усвідомленням «хто ми і куди йдемо».

ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ створюють ті звичаєві рамки, які властиві саме певному народу.

РЕЛІГІЯ формує моральні принципи, притаманні певній спільноті.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР дає сукупність психологічних особливостей.

НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ дає усвідомлення належності до своєї культури.

НАЦІОНАЛЬНА ГІДНІСТЬ – це гордість за свою культуру.

ЦІ ПРИНЦИПИ дуже тісно переплітаються між собою і створюють неповторний формат будь-якої національної культури. Обряд – результат колективного свідомого, а звичаєвість – це усталеність, як закони, і цим унормовується обрядовість. Обрядовість – це ментальність, а звичаєвість – це закон. Текстовий складник формує уяву, метафоричність мислення, він дає уявлення про символіку (наприклад, «червона калина»).

Доцільно зауважити: щоб наші діти зберегли і примножили свою культуру (мислячи креативно), ми як педагоги маємо всіляко «навертати» їх до принципів національної культури. Що стосується студентів музично-педагогічних факультетів, то, спонукаючи їх вивчати і популяризувати народну музику, ми, викладачі, тим самим створюємо креативний простір, у якому вони, вивчаючи і цікавлячись, будуть мати бажання творити і розвивати національне мистецтво.

Відомий український композитор, піаніст, диригент та педагог Василь Барвінський так висловлювався: «Народною музикою вважаємо весь скарб вокальних та інструментальних мелодій, що від найдавніших часів існування даного народу дорогою усної передачі переходить з попереднього до наступних поколінь» [5, с. 622].

Народну музику вивчають музична фольклористика та етнографія – дві взаємопов'язані галузі знань. Музична фольклористика зосереджується на збиранні, фіксації, систематизації та аналізі народних пісень, інструментальної музики та танцювальних мелодій. Етнографія вивчає народну культуру в цілому, включаючи музику як один з її елементів, розглядаючи її в контексті соціальних, історичних та культурних умов життя народу. «Музичний твір одночасно і «носій установок», і «механізм» їх трансляції. Установка розповсюджується на всі музичні універсалії – характеристичні, емоційні, логічні, стильові, звуковисотні, фактурні, темпові, ритмічні тощо» [6, с. 9].

Здатність студентів до ефективного вирішення проблемних ситуацій може забезпечити таке навчальне середовище, де буде панувати творчість, емпатія та суспільний запит на педагога-музиканта, який не тільки виконує музичні твори, але й може проявити креативність, розв'язуючи проблеми мистецького навчання школярів, та створити креативний простір національної культури. Цей суспільний запит можна задовільнити, формуючи креативне мислення вчителя музичного мистецтва, яке дозволяє поєднувати інтелектуальний саморозвиток із наполегливим удосконаленням своїх музично-творчих умінь, «породжувати множину різноманітних оригінальних ідей в нерегламентованих умовах діяльності» [1, с. 243]. «Емпатія як найцінніший елемент дизайн-процесу – що більший рівень схильності людини до співпереживання, то вищою є її готовність вирішити проблему та допомогти», – думки з інтернету. «Емпатійні

ISSN: 2078-1016

задатки є в кожної людини, але їх розвиток залежить значною мірою від умов виховання та соціального оточення» [11, с. 73].

Вивчення національної культури збагачує засоби, якими людська уява послуговуватиметься у вирішенні питань, що постають повсякчас на освітянській ниві.

У **висновках** доцільно зазначити, що усвідомлення глибини і багатства національної культури шляхом її вивчення надихне майбутніх учителів музичного мистецтва до креативного вирішення своїх творчих завдань та проблем, пов'язаних із вихованням школярів. Також доцільно сказати, що, вивчаючи зразки національної культури на практиці, студенти набувають досвіду в процесі активної діяльності, а це розвиває інтелектуальні здібності та надихає на «стан потоку», в якому майбутні спеціалісти будуть розвиватися як цікаві педагоги-музиканти з оригінальним креативним мисленням. Усе це посприяє відновленню світобачення майбутніх громадян України та приведе до культурного розквіту та матеріального добробуту.

Перспективи подальших досліджень. Зрозумівши та оцінивши перспективи розвитку креативності (як якості майбутніх педагогів), ми маємо широкі можливості до її розвитку, а саме: поглиблене вивчення історичної взаємодії, ознайомлення з релігійними уявленнями, святкування та відтворення всього циклу народних свят, узагальнення та аналіз того, що відбувається на теренах інших країн (яким чином формується креативність).

ЛІТЕРАТУРА

1. **Гончаренко, С. У.** (2011). Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид. Рівне : Волинські обереги. 552 с.
2. **Готтман, Дж.** (2024). Емоційний інтелект у дитини. Харків : Віват. 272 с.
3. **Гоулман, Д.** (2019). Емоційний інтелект. Харків : Віват. 512 с.
4. Енциклопедія освіти. (2021). 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : 1144 с.
5. Історія української культури. (2002). Київ : Либідь, 656 с.
6. **Зязюн, І. А.** (2001). Безсвідомість. Підсвідомість. Творчість (з огляду установки Дмитра Узнадзе). *Мистецтво та освіта*. № 3. С. 3–9.
7. **Козир, А. В., Федоришин, В. І.** (2012). Вступ до акмеології мистецької освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Вид-во НПУ ун-т імені М. П. Драгоманова. 263 с.
8. **Кузьміна, Р. І.** (2013). Психологія інтелекту, творчості, обдарованості в персоналіях. Частина 2: Методики вимірювання інтелекту, креативності, обдарованості. *Навчальний посібник з дисципліни «Психологія творчості» для студентів спеціальності «Практичний психолог» / за заг. ред. Кузьміної Р. І.* Сімферополь : КРП «Видавництво «Кримнавчпедвидав». 270 с.
9. **Падалка, Г. М.** (2008). Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України. 274 с.
10. **Савченко, Г. В.** (2016). Різдвяна казка. Колядки та щедрівки в транскрипції для камерного оркестру (партитура) : навчальний посібник. Київ. 60 с.
11. Теорія та методика мистецької освіти. (2010). Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, № 10. Київ. 360 с.
12. **Torrance, E. P.** (1979). The Search for Satori and Creativity. Buffalo N.Y.: Creative Education Foundation. 386 p.

REFERENCES

1. **Honcharenko, S. U.** (2011) Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk. [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. 2 vydannia. Rivne: Volynski oberehy. 552 s. [in Ukrainian].
2. **Hottman, Dzh.** (2024). Emotsiinyi intelekt u dytyny. [Emotional intelligence in a child]. Kh. : Vivat, 272 s. [in Ukrainian].

3. **Houlman, D**. (2019). Emotsiinyi intelekt. [Emotional intelligence]. Kh. : Vivat, 512 s. [in Ukrainian].

4. Entsyklopediia osvity. (2021). [Encyclopedia of Education]. 2-he vyd., dopov. ta pererob. Kyiv. 1144 s. [in Ukrainian].

5. Istoriia ukrainskoi kultury. (2002). [History of Ukrainian culture]. Kyiv: Lybid. 656 s. [in Ukrainian].

6. **Ziaziun, I. A.** (2001). Bezsvidomist. Pidsvidomist. Tvorchist (z ohliadu ustanovky Dmytra Uznadze). [Unconsciousness. Subconsciousness. Creativity (from a review of Dmytro Uznadze's installation)]. Mystetstvo ta osvita, (3), 3–9 [in Ukrainian].

7. **Kozyr, A. V., Fedoryshyn, V. I.** (2012). Vstup do akmeolohii mystetskoi osvity: [Introduction to Acmeology of Art Education] navch.-metodych. posib. Kyiv : Vyd-vo NPU un-t imeni M. P. Drahomanova, 263 s. [in Ukrainian].

8. **Kuzmina, R. I.** (2013). Psykholohiia intelektu, tvorchosti, obdarovanosti v personaliiakh. [Psychology of intelligence, creativity, and giftedness in personalities]. Chastyna 2: Metodyky vymiriuvannia intelektu, kreatyvnosti, obdarovanosti. Navchalnyi posibnyk z dystsypliny «Psykholohiia tvorchosti» dlia studentiv spetsialnosti «Praktychnyi psykholoh» / za zah. red. Kuzminoi R. I. Simferopol: KRP «Vydavnytstvo «Krymnavchpedvydav», 270 s. [in Ukrainian].

9. **Padalka, H. M.** (2008). Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin). [Art Pedagogy (Theory and methodology of teaching art disciplines)]. Kyiv: Osvita Ukrainy, 274 s. [in Ukrainian].

10. **Savchenko, H. V.** (2016). Rizdviana kazka. Koliadky ta shchedrivky v transkryptsii dlia kamernoho orkestru (partytura): [A Christmas Carol. Carols and carols in transcription for chamber orchestra (score)] navchalnyi posibnyk. Kyiv, 60 s. [in Ukrainian].

11. Teoriia ta metodyka mystetskoi osvity. (2010). [Theory and methodology of art education]. Kolektyvna monohrafiia. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova, 360 s. [in Ukrainian].

12. **Torrance, E. P.** (1979). The Search for Satori and Creativity. Buffalo N.Y.: Creative Education Foundation, 386 p.

Дата першого надходження статті до видання: 28.11.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.12.2025
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.12.2025

ISSN: 2078-1016